

Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları)*

(Birleşmiş Milletler Genel Kurulunun 29 Kasım 1985 tarihli 96 oturumunda A/RES/40/33 sayılı Genel Kurul kararı ile kabul edilmiştir.)

Genel Kurul,

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin, Medeni ve Siyasi Haklar Uluslar Arası Sözleşmesinin ve Ekonomik, sosyal ve Kültürel Haklar Uluslar arası Sözleşmesinin yanı sıra çocuk haklarına ilişkin diğer uluslararası belgeleri akılda tutarak,

1985 yılının uluslararası gençlik yılı olarak ilan edildiğini ve Çocuk Hakları Bildirgesinin özel manasınca da doğrulandığı üzere, uluslararası toplumun çocuk haklarının korunması ve geliştirilmesine ayrıca, katılıma gelişmeye ve barışa özel bir önem verdiğini akılda tutarak,

Diğer taraftan, üye devletler için bir model oluşturabilecek, Çocukların Korunması ve Çocuk Adaletinin icrası için minimum standart kurallar geliştirilmesi çağrısında bulunan ve 25 Ağustos- 5 Eylül 1980 tarihleri arasında Caracas'ta yapılan altıncı Birleşmiş Milletler Kongresinde kabul edilen, Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı hakkındaki 4 sayılı tavsiye kararını hatırlayarak,

Ayrıca, 14-18 Mayıs 1984 tarihlerinde Pekin'de yapılan Bölgelerarası hazırlık toplantısı aracılığı ile Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Hakkındaki Yedinci Birleşmiş Milletler Kongresine taslak kuralları ulaştırılan 25 Mayıs 1984 tarihli ve 1984/153 sayılı Ekonomik ve Sosyal Konsey kararını hatırlayarak,

İnsan gelişiminin erken çağlarında bulunmaları nedeniyle, gençlerin akli, bedensel ve sosyal gelişme bakımından özel bakım ve yardıma; güvenlik, saygınlık özgürlük ve barış koşulları bakımından ise, yasal korunmaya ihtiyaç duyduklarını kabul ederek,

Mevcut ulusal düzenlemelerin, politikaların ve uygulamaların bu kurallarda yer alan standartların ışığında yeniden gözden geçirilmesini ve değiştirilmesini gerekli olabileceğinin göz önüne alarak, daha da ötesinde, mevcut sosyal, ekonomik, kültürel, siyasal ve hukuksal koşullar nedeniyle su anda başarılması zor gibi gözükmesine rağmen, standartların politika olarak en az düzeyde ulaşılabilir olmasının tasarlanmış olduğunu göz önüne alarak,

1- Çocuk Adaletinin İcrası için Minimum Standart Kurulların geliştirilmesinde, Suçun Önlenmesi ve Kontrolü Komitesinin, Genel Sekreterin, Birleşmiş Milletler Suçun Önlenesi ve Suçluların Tretmanı Asya ve Uzak Doğu Enstitüsünün ve diğer Birleşmiş Milletler Enstitülerinin yürüttüğü çalışmaları takdirle karşılar;

2- Çocuk Adaletinin İcrası İçin Minimum Standart Kurulların taslağı konusundaki Genel sekreter raporunu takdirle dikkate alır;

3-İncelemek ve kesinleştirmek üzere suçu önlenmesi ve suçluların tretmanı hakkında yedinci Birleşmiş Milletler Kongresine sunulan kurullar metnine son şeklini vermesinden ötürü, Pekin'de yapılan bölgeler arası hazırlık toplantısını övülmeye layık görür.

4- Bu kararın ekinde yer alan ve yedinci kongre tarafından tavsiye olunan Çocuk Adaletinin İcrası İçin Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kurullarını kabul eder ve kurulların “ Pekin Kuralları” olarak bilinmesine ilişkin yedinci kongre tavsiyesini uygun bulur.

5- Üye devletleri, gerekli görülen her durumda ulusal mevzuatlarını, politika ve uygulamalarını, özellikle ceza adaleti personelinin eğitimi Pekin Kurallarına uygun hali getirmeye ve kuralları ilgili makamların ve toplumun dikkatine sunmaya davet eder.

6- Suçun önlenmesi ve suçluların tretmanı hakkındaki Birleşmiş Milletler enstitülerinin yardımıyla, Pekin Kurallarının etkin uygulanması için, tedbirler oluşturması konusunda Suçun Önlenmesi ve Kontrolü Komitesine çağrıda bulunur.

7- Üye devletleri; Pekin Kurallarının uygulanması konusunda Genel Sekreter'e bilgi vermeye ve ulaşılan sonuçlar hakkında Suçun Önlenmesi ve Kontrolü Komitesine düzenli olarak

* Metinler Necati NURSAL'a ait Uluslar arası Cezaevi Standartları ve Denetimli Serbestlik Kuralları Kitabı'ndan alınmıştır.

rapor vermeye davet eder;

8- Üye Devletlerden ve Genel Sekreter'den, Çocuk Adaletinin İcrası konusundaki etkin politika ve uygulamalar konusunda araştırma yapmalarını ve bir veri tabanı oluşturmaların talip eder;

9- Çocuk Adaleti alanındaki bilgilendirme faaliyetlerinin yoğunlaştırılması da dahil olmak üzere, Pekin Kurullarının, Birleşmiş Milletlerin bütün resmi dillerinde ve mümkün olabilen en geniş bir şekilde dağıtımının sağlanması konusunda üye devletlere davette, Genel Sekreter'den ricada bulunur;

10- Genel Sekreter'den, Pekin Kurullarının uygulanması için pilot projeler oluşturmasını talep eder;

11- Genel Sekreter'den ve Üye Devletlerden özellikle, hapse yeni alternatiflerin geliştirilmesi, araştırma ve değerlendirme, personelinin işe alınması, eğitimi ile personel değişimi alanlarında, Pekin Kurullarının başarılı bir şekilde uygulanmasının temini için gerekli kaynakları sağlamalarını talep eder;

12- Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Hakkındaki Sekizinci Birleşmiş Milletler Kongresinden, Çocuk Adaleti konusunda ayrı bir gündem konusu altında, Pekin Kurullarının ve mevcut karar içerisinde yer alan tavsiyelerin uygulanmasında kaydedilen ilerlemeleri gözden geçirmesini rica eder;

13- Birleşmiş Milletler sisteminin bütün ilgili organlarının özellikle de bölgesel komisyonların ve uzman kuruluşların Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı için Birleşmiş Milletler Enstitülerinin de hükümet dışı kuruluşların Sekreter ile işbirliği yapmaları konusunda ve Pekin Kurullarının da bulunan prensiplerin uygulanması için, kendi teknik kabiliyet alanlarında uyumlu ve destekli çabaları göstermeleri için gerekli tedbirleri almaları konusunda ısrar eder.

Çocuk Adaletinin İcrasına Dair Birleşmiş Milletler Minimum Standart Kuralları (Pekin Kuralları)

BÖLÜM I. GENEL PRENSİPLER

1- Temel Perspektifler

1-1) Üye Devletler, kendi genel çıkarları doğrultusunda, çocukların ve ailelerinin iyiye doğru yönelmeleri için çaba göstermelidir.

1-2) Üye Devletler, çocukların doğru yoldan sapmasının en elverişli olduğu dönemlerde, onlara toplum içinde faydalı bir yaşam sağlamak için çaba göstermeli ve mümkün olabildiğince suç ve suçluluktan uzak bir yaşam sürdürmeleri için kişisel gelişmelerini ve eğitimlerini sağlama yöntemlerini teşvik etmelidir.

1-3) Çocukların refahını arttırmak amacı ile aile, gönüllüler ve diğer toplumsal grupların yanı sıra okullar ile öteki kurumlar da dahil olmak üzere, mümkün olabilen her kaynağın hareket geçirilerek hep birlikte çalışmalarını sağlamak için gerekli özen gösterilmeli; böylece kanuna dayalı müdahaleler olabildiğince azaltılmalı ve kanunla ihtilafa düşün çocuklara etkin, adil ve insanca davranılması amaçlanmalıdır.

1-4) Gençliğin korunması ve toplumsal barış düzeninin sürdürülmesi amacı ile tüm çocuklara, ayrıntılı bir sosyal adalet çerçevesi içinde uygulanacak çocuk adaleti, her devletin ulusal kalkınma sürecinin bir parçası olarak görülmelidir.

1-5) Bu kurallar, her üye devlette o devletin ekonomik, sosyal ve kültürel koşullarına bağlı olarak uygulanır.

1-6) Çocuk adaleti hizmetleri, yöntemleri, yaklaşımları ve bilgileri dahil olmak üzere görevledik personelin yetkilerinin güçlendirilmesi amacıyla sistematik olarak geliştirilmeli koordine edilmelidir.

Yorumlar

Bu geniş alanlı perspektifler, genel anlamda sosyal politikaya dayanır ve ceza adaleti sisteminin müdahalesine olan ihtiyacı en aza indirerek, her defasında, her hangi bir müdahaleden doğabilecek zararı azaltmayı ve çocukların refahını mümkün olabildiğince yükseltmeyi amaçlar. Çocuk için alınan buna benzer koruyucu tedbirler, suçluluğun oluşmasından önce, bu kuralların uygulanmasına gerek kalmaması için oluşturulmuş temel politika ihtiyaçlarıdır. 1-1'den 1.3'e kadar olan kurallar, yapıcı ve sosyal bir politikanın çocuk suç ve suçluluğunun önlenmesi bakımından oynadığı rolü açığa vurmakta, 1.4 sayılı kural, çocuk adaletinin çocuklara sağlanan sosyal adaletin ayrılmaz bir parçası olduğunu tanımlamakta, 1.6 sayılı kural ise, çocuk adaletinin, çocuklara sağlanan genel sosyal politikadaki gelişmelerin gerisinde kalmayarak ve personel hizmetlerinin bununla uyumlu olarak gelişmesi ihtiyacını akılda tutarak, sürekli gelişiminin gerekliliğini işaret etmektedir.

Kural 1.5, üye Devletlerin koşullarının farklı olduğunu ve buna bağlı olarak bir devletteki özel bir kuralın uygulama tarzının diğer devletlerden farklı olacağını hesaba katılmasını istemektedir.

2- Kuralların Uygulama Alanı ve Kullanılan Tanımlar

2-1) Aşağıdaki Minimum Standart kurallar, çocuk suçlulara, ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer düşünceler, milli ve sosyal köken, mülkiyet, doğum ve diğer statüler bakımından hiçbir ayırım gözetilmeksizin ve tarafsızca uygulanır.

2-2) Bu kuralların amaçları bakımından aşağıdaki tanımlar, üye Devletlerin kendi hukuk sistemlerine uygun olabilecek bir şekilde uygulanır.

(a) Bir çocuk, birbirinden farklı hukuk sistemleri içerisinde işleyebileceği bir suçtan ötürü kendisine yetişkinlerden farklı davranılan küçük veya genç kişidir.

(b) Bir suç, birbirinden farklı hukuk sistemleri içinde kanunen cezalandırılabilen her türlü eylem ve ihmaldir.

(c) Bir çocuk suçlu, suç işlediği iddia edilen ya da bir suçu işlediği anlaşılan bir küçük ya da

genç bir kişidir.

2-3) Her ulusal yargı sisteminde, aşağıdaki amaçlara ulaşılabilmesi için, özellikle çocuk suçlulara uygulanabilecek kanunlar, kurallar ve düzenlemelerin yapılması ve çocuk adaletinin fonksiyonlarının yerine getirilmesiyle görevli kurum ve kuruluşların oluşturulması için çaba gösterilmelidir.

(a) Çocuk suçluların temel hakları korunurken, aynı zamanda her türlü ihtiyaçlarının karşılanması;

(b) Toplumun ihtiyaçlarının karşılanması;

(c) Bu kuralların tam ve adil bir şekilde uygulanması.

Yorumlar

Minimum Standart Kuralları, farklı hukuk sistemlerinde uygulanabilecek şekilde tasarlanmış olup, aynı zamanda, çocuk suçlularla ilgili her sistem ve çocuğun her tanımı altında uygulanacak minimum standartları içermektedir. Kurallar her zaman tarafsızlıkla ve Hiçbir ayırım gözetmeksizin uygulanmalıdır.

Bu nedenle, Kural 2.1, bu kuralların tarafsızca ve Hiçbir şekilde ayırım yapmadan uygulanmasının önemini vurgulamaktadır. Bu kural, Çocuk Hakları Bildirgesinin 2. prensibinin tertibine de uygundur.

Kural 2.2, bu Minimum Standart Kurallar'ın başlıca konusunu oluşturan ve "çocuk suçlu" nosyonunun ayrılmaz parçaları olan, "çocuk ve "suçlu" kavramlarını tamamlamaktadır, (buna rağmen madde 3 ve 4'e de bakınız).Şu da göz önüne alınmalıdır ki, yaş sınırı her üye Devletin ekonomik, sosyal, kültürel, siyasi ve hukuksal sistemlerine dayanır. Veya çıkça buna dayandırılır. Bu da 7 yaşından 18 yaşına veya daha fazlasına kadar olan sınırlar içinde çeşitlilik gösteren bir "çocuk" tanımı yapılması anlamına gelmektedir. Bu çeşitlilik, değişik ulusal hukuk sistemleri içinde kaçınılmaz görülmektedir.

Kural 2.3, Minimum Standart Kurallar'ın hukuksal ve pratik uygulamasında, özel ulusal düzenlemelere duyulan ihtiyacı ortaya koymaktadır.

3- Kuralların alanının genişletilmesi

3-1) Bu kuralların ilgili hükümleri, sadece çocuk suçlulara değil, aynı zamanda, yetişkinlerce işlenmesi halinde suç teşkil etmeyecek bir eylem nedeniyle yasal işleme tabi tutulan her hangi bir çocuğa da uygulanmalıdır.

3-2) Bu kurallarda yer alan prensiplerin, sosyal yardım ve bakıma tabi tutulan bütün çocukları kapsaması için çaba gösterilmelidir.

3-3) Kuralların aynı zamanda, yetişkin genç suçluları da kapsaması için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Kural 3, Çocuk Adaletinin İcrası İçin Minimum Standart Kurallar tarafından getirilen korumanın alanını aşağıdakileri kapsayacak şekilde genişletir;

(a) Çeşitli ulusal hukuk sistemlerinde "satatü suçları" olarak bilinen ve büyüklere nazaran daha çok çocuklar için suç oluşturan (örneğin okuldan kaçma, okula ve aileye itaatsizlik, toplum içinde sarhoşluk vb. Gibi) bazı eylemler (kural3.1);

(b) Çocuklar için sosyal yardım ve bakım işlemleri (kural 3.2);

(c) Her ulusal hukuk sistemine göre belirlenmiş yaş sınırları içindeki yetişkin genç suçlular ile ilgili işlemleri (kural3.3)

Kuralların bu üç alanı kapsayacak şekilde genişletilmesi haklı görünmektedir.

Kural 3.1, bu alanlarda minimum teminatlar sağlamaktadır. Kural 3.2 de, kanunla ihtilafa düşen çocuklara daha adil, daha eşit, daha insancıl muameleye yönünde arzu edilebilir bir adım olarak değerlendirilmektedir.

4. Cezai sorumluluğun yaşı

Cezai sorumluluğun minimum yaş sınırı, tarihe ve kültüre göre farklılıklar gösterir. Bu konudaki modern yaklaşım, çocuğun cezai sorumluluğun ahlaki ve psikolojik yönlerini kaldırıp kaldıramayacağını göz önüne almaktır. Yani, çocuğun kişisel anlama ve isteme yeteneğinin onu anti-sosyal davranışından sorumlu tutmaya yeterli olup olmadığını göz önüne almaktır. Cezai sorumluluk yaşı çok küçük belirlenmiş ya da böyle bir alt sınır hiç konulmamış ise sorumluluk nosyonu anlamsız olur. Genellikle, suçluluk ve cezai davranışlara ilişkin sorumluluk nosyonu ile diğer sosyal hak ve sorumluluklar arasında bir ilişki vardır. (evlenme yaşı, reşit olma yaşı vb. gibi)

Bu nedenle, Uluslar arası düzeyde uygulanabilecek en makul bir yaş sınırının belirlenmesi için çaba gösterilmelidir.

5. Çocuk adaletinin amaçları

5-1) Ceza Adaleti sistemi, çocuğun refahına önem vermeli ve küçük suçlulara gösterilecek tepkinin daima hem suçun, hem de suçlunun içinde bulunduğu koşullarla orantılı olmasını sağlamalıdır.

Yorumlar

5. Kural, çocuk adaletinin en önemli iki amacını ortaya koymaktadır. Birinci amaç, çocuğun refahının sağlanmasıdır. Çocuk suçluların, çocuk mahkemelerinde ya da idari makamlarda yargılandığı hukuk sistemlerinin başlıca odak noktası budur. Ancak, ceza mahkemeleri modelini benimseyen hukuk sistemlerinde de çocuğun refahına önem verilmelidir. (ayrıca kurul 14'e bakınız)

İkinci amaç ise, "orantılılık prensibi"dir. Bu prensip, işlenen suçun ağırlığı ile orantılı olmayan bir cezaya hükmedilmesini engelleyici bir vasıta olarak tanınmaktadır. Çocuk suçlular bakımından yalnızca suçun ağırlığının değil, aynı zamanda, kişisel koşulların da göz önüne alınması gerekir. Suçlunun bireysel koşulları, (örneğin sosyal statü, ailevi durum, suçun neden olduğu zarar ya da kişisel koşulları etkileyen diğer faktörler) gösterilecek reaksiyonun orantılılığı etki etmelidir. (örneğin suçlunun verdiği zararı karşılamak için gösterdiği çaba veya sağlıklı ve faydalı bir yaşama dönme isteği gibi)

Aynı şekilde, çocuk suçlunun korunmasını amaçlayan tedbirler bazı çocuk adaleti sistemlerinde gerektiğinden fazla ileri gitmekte ve onun temel haklarına zarar vermektedir. Burada da mağdurun, suçun ve suçlunun içinde bulunduğu koşullara göre verilecek tepkinin orantılılığı korunmalıdır.

1. Kural, özünde genç suçlunun işlediği suça ne fazla, ne de eksik bir tepki gösterilmesini istemektedir. Burada düzenlenen hususlar iki konuda gelişme gösterilmesine yardımcı olabilir: yeni ve yaratıcı tepki şekillerinin geliştirilmesine özendirildiği gibi, çocuklar üzerindeki resmi sosyal kontrol ağının gereksiz yer artırılmamasına dikkat edilmesini sağlar

6. Takdir yetkisinin kapsamı

6-1) Çocuk suçluların çeşitli özel ihtiyaçları ve bunun yanı sıra uygulanabilir yaptırımların çeşitliliği göz önüne alındığında, çocuk adaletini icrasındaki farklı aşamalarda ve yargılamanın tüm aşamalarında, özellikle soruşturma, suçlama, muhakeme ve müteakip işlemlerde yeterli bir takdir yetkisi sağlanmalıdır.

6-2) Ancak bu takdir yetkisinin her aşamada kullanılmasında, yetkinin yeterli bir sorumlulukla kullanılmasının sağlanması için çaba gösterilmelidir.

6-3) Bu yetkiyi kullanan kişiler, yetkiyi kullanabilecek nitelikte ya da bunun için özel eğitilmiş olmalı, yetkiyi görev ve işlevlerine uygun olarak adilane kullanmalıdırlar.

Yorumlar

6-1, 6-2 ve 6-3 sayılı kurallar etkin, adil ve insancıl çocuk adaletinin birkaç önemli unsurunu bir araya getirmektedir; karar verenlerin her olayın özüne en uygun kararı verebilmeleri için usul işlemlerinin bütün özel aşamalarında takdir yetkisinin kullanılmasına izin verilmesinin gerekliliği; ve çocuk suçluların haklarının korunması ve takdir yetkisi olanların bu yetkiyi kötüye kullanmalarını engellenmesi amacıyla kontrol sistemlerinin gerekliliği. Takdir yetkisinin genişletilmesini önlemenin en iyi iki yolu, profesyonellik ve hesap verilebilirliktir. Bu yüzden, profesyonel niteliklerin ve uzmanlık eğitiminin çocuk suçlularla ilgili davalarda takdir yetkisinin adil bir şekilde kullanılmasını sağlayan en değerli vasıtalar olduğu vurgulanmaktadır. (kural 1.6 ve 2.2 ye de bakınız) Bu çerçevede, takdir yetkisinin kullanımına ilişkin hukuksal rehberler ve yeniden gözden geçirme sistemleri bağlamında, yargılamanın iadesi ve temyiz gibi kararların yeniden incelenmesine imkan sağlayan kurallara gönderme yapılarına sorumluluğun önemi açığa vurulmaktadır. Bu mekanizmalar burada belirtilmemiştir çünkü onlar hukuk sistemlerindeki farklılıkları içine almayan uluslararası minimum standart kuralları dinlememektedir.

7- Çocukların hakları

7-1) Masumiyet karinesi, suçlamadan haberdar edilme hakkı, susma hakkı, avukatla savunma hakkı, veli ya da vasiyi hazır bulundurma hakkı, tanıklarla yüzleştirilme ve tanıklara çapraz sorgu hakkı, daha üst makama temyiz hakkı gibi temel usuli teminatlar, yargılamanın her aşamasında garanti edilmelidir.

Yorumlar

Kural 7-1) Mecut insan hakları belgeleri ile uluslararası alanda tanınmış olan adil ve doğru de yargılanmanın esasını oluşturan bazı önemli noktaları vurgulamaktadır. (14. Kurul'a da bakınız) Masumiyet karinesi, aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 11. maddesinde ve Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14. maddesinin 2. fıkrasında da yer almaktadır.

Bu Minimum Standart Kuralların 14. bölümünde yer alan kurallar çocukların yargılanmasına ilişkin özel hükümler getirirken, 7.1 sayılı kural en temel usuli teminatları gene olarak ortaya koymaktadır.

8- Özel hayatın gizliliğinin korunması

8-1) Çocuğun gereksiz yere yayın konusu olması ya da damgalanması gibi zararlara yol açabilecek durumlardan kaçınılması için çocuğun özel yaşamının gizliliğine her aşamada saygı gösterilmelidir.

8-2) Prensip olarak, çocuk suçlunun kimliğini tanımlayan Hiçbir bilgi yayınlanmamalıdır.

Yorumlar

8- Kural, çocuğun özel hayatının gizliliğine saygı gösterilmesi hakkının korunması ilkesinin önemine işaret etmektedir. Genç insanlar özellikle damgalanmak konusunda çok hassastırlar. Kriminolojik araştırmalar, genç kimselerin daima "kabahatli" ya da "suçlu" olarak tanımlanmasının onlarda farklı zararlara yol açtığını ortaya koymuştur.

Bu kural ayrıca, çocuğun görülmekte olan dava hakkında kitle iletişim araçlarında yayımlanan haberlerin zararlı etkilerinden korunmasına da yer vermektedir. Çocuğun çıkarı ve üstün tutulması en azından, prensip olarak korunmalıdır. (8. kuralın genel kapsamı 21. kuralda ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.)

9- Saklı Hükümler

9-1) Bu kurallardaki Hiçbir hüküm, Birleşmiş Milletler tarafından kabul edilen, Mahpusların Tretmanı Hakkında Minimum Standart Kurallar ile çocukların bakım ve koruması ile ilgili olan ve evrensel anlamda tanınan evrensel anlamda tanınan diğer insan hakları belgelerinin ve standartlarının uygulanmasına engel olacak şekilde yorumlanamaz.

Yorumlar

9- Kural, bu Minimum Standart Kuralların, insan Hakları Evrensel Bildirgesi, Uluslararası Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi, Çocuk Hakları Bildirgesi ve Çocuk Hakları Sözleşmesi Tasarısı gibi konuyla ilgili diğer belgelerle birlikte uygulanmaları durumunda herhangi bir yanlış anlamaya ve yoruma meydan verilmemesini amaçlanmaktadır. Mevcut kuralların uygulanmasında bilinmesi gereken husus, daha geniş uygulama alanına sahip olan uluslararası belgelerin uygulanmasına zarar verilmemesidir. (27. kurala bakınız).

BÖLÜM II SORUŞTURMA VE SUÇLAMA

10- İlk İrtibat

10-1) Bir çocuk gözaltına alınır alınmaz durum derhal ailesi ya da yasal velisi veya vasisine bildirilir. Durumun derhal bildirilmesinin mümkün olmadığı hallerde bu bildirim mümkün olabilen en kısa zamanda yapılır.

10-2) Bir hakim ya da diğer resmi yetkili veya kuruluş, çocuğun serbest bırakılması konusunda vakit geçirmeksizin incelemelidir.

10-3) Yasa uygulayıcı makamlarla çocuk suçlu arasındaki ilişkiler, daimen çocuğun hukuki statüsüne saygı, refahını geliştirilmesi ve olayın koşulları yüzünden zarar görmemesi esaslarına dayalı olarak düzenlenmelidir.

Yorumlar

10-1) sayılı kural, prensip olarak Mahpusların Tretmanı İçin Minimum Standart Kuralları 92. maddesinde yer almaktadır.

Çocuğun serbest bırakılması hususu (10-2 sayılı kural) hakim ya da diğer yetkili makam tarafından vakit geçirmeksizin ele alınmalıdır. Yetkili makam en geniş anlamda, toplumsal kurallar yad polis makamları dahil olmak üzere, göz altına alınan kişiyi serbest bırakmaya yetkili her kişi ve kuruluşu ifade eder.

10-3) sayılı kural, çocukların işledikleri suçlarla ilgili olarak polisin ve diğer yasa uygulayıcı memurların prosedür ve davranışları ele almaktadır. “zarardan kaçınma” çok esnek bir deyim olup, meydana gelebilecek bir çok etkileşimi içine almaktadır. (örneğin, çok sert bir dil kullanma, fiziksel şiddet vey çevreye reklam etmek gibi). Çocuk Adaleti sistemi de, işlemlerine tabi kıldığı çocuğa “zarar verebilir” Bu nedenle “zarardan kaçınma” deyimini çok geniş yorumlanmalıdır. Başlangıçta en az zararı mümkün kılmakla, çocuğun daha fazla ve gereksiz yere zarara uğraması önlenmelidir. Bu husus, özellikle çocuklarla ilk temasa geçen ve davranışlarıyla çocuğun devlet ve topluma karşı bakış açısını ve tutumunu kökünden etkileyebilecek olan yasa uygulayıcı makamlar için de geçerlidir. Daha da önemlisi, ileride yapılacak müdahalelerin başarısı da büyük oranda bu gibi ilk ilişkilere bağlıdır. Merhametli olma ve tatlı ser davranma bu durumlarda çok önemlidir.

11- Başka Yollara Başvurma

11-1) Uygun görülen her durumda, çocuk suçlular hakkında, 14.1 sayılı kuralda belirtilen yetkili makam tarafından yapılan yargılama dışında uygulanabilecek başka yollar olup olmadığı göz önüne alınmalıdır.

11-2) Çocukların davalarıyla ilgili polis, savcılık veya diğer yetkili makamlar, resmi ceza usulüne başvurmaksızın, kendi hukuk sistemlerinde bu amaçla düzenlenmiş olan kriterlere ve bu minimum standart kurallara uygun olarak olayı çözmeye yetkili olmalıdır.

11-3) Uygun kamusal ya da diğer hizmetlerde çalıştırma gibi başka yollar, başvuru halinde yetkili makam tarafından gözden geçirilebilmesi koşuluyla, çocuğun, ailesinin ya da vasisinin rızasına tabidir.

11-4) Çocuk davalarının takdire dayalı olarak yürütülmesini kolaylaştırmak için, kamu hizmeti programları, geçici gözetim ve rehberlik, mağdurların tazmini gibi yöntemlerin sağlanması için çaba gösterilmelidir.

Yorumlar

Çocukların ceza yargılaması süreci yerine, toplumsal destek servislerine yönlendirilmesi bir çok hukuk sisteminde resmi ya da gayri resmi olarak uygulanmaktadır. Bu uygulama, ceza yargılama usulünün olumsuz sonuçlarını da engellemektedir.(örneğin mahkumiyet ve sabıka kaydı). Pek çok olayda hiç müdahalede bulunmamak en iyi çözümdür. Bu durum, özellikle suçun çok ciddi nitelikte olmadığı ve ailenin okulun ya da öteki gayri resmi sosyal kontrol müesseselerinin olumlu ya da yapıcı tepki gösterdiği veya göstermek istediği hallerde söz konusudur.

Kural 11-2 da belirtildiği üzere, karar sürecinin her aşamasında polis, savcılık, mahkemeler, veya kurul ve komisyonlar gibi diğer ilgili birimler ve farklı hukuk sistemlerinin ilke ve politikalarına göre, söz konusu makamların biri veya bir kaç tarafından alınabilir. Bu kararın alınmasının sadece küçük suçlar ile sınırlı olması şart değildir. Bu itibarla, başka yollara başvurma önemli bir enstrümandır.

Kural 11-3, tavsiye olunun yolun, çocuk suçlunun (veli ya da vasisinin) muvafakati gerekli kılan önemli bir ihtiyaçtan söz etmektedir. (Bu muvaffakta olmaksızın kamu hizmetlerinde çalıştırmak, Zorla Çalıştırmamanın Ortadan Kaldırılması Hakkındaki Sözleşmeye aykırılık teşkil eder.) Her halükarda, bu muvaffakat temyiz edilebilir olmalıdır. Çünkü, bazen, çocuk bu muvafakati çaresizlik içinde paylaşmış olabilir. Bu kural yargı dışındaki yolların her aşamasında, yıldırma ve korkutma potansiyelinin en aza indirilmesi çaba sarf edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Çocuklar (örneğin mahkeme önüne çıkmamak için) bir baskı hissetmemeliler ya da başka yollara ilişkin programlara onay vermeye zorlanmamalıdır. Böylece "Başvuru halinde yetkili makamın" çocuk suçlularla ilgili uygulamaların yerinde olup olmadığını objektif olarak incelemesi tavsiye olunmaktadır. (bu yetkili makam, 14. kuralda belirtilen dışında bir makam olabilir.)

Kural 11-4, çocuklar için, ceza yargılaması usulüne uygun alternatif olabilecek, kamu hizmetleri temeline dayalı başka yolların hazırlanmasını tavsiye etmektedir. Mağdura verilen zararın tazminini ya da çocuklar üzerinde geçici bir gözetim ve rehberlik uygulanarak, ilerde kanunla ihtilafa düşmelerinin engellenmesini öngören programları özellikle önerilmektedir. Başka yollara başvurma daha ağır suçların işlenmiş olası halinde bile, her olaya göre farklı şekillerde uygulanabilir. (örneğin işlenen ilki suç ise, birilerinin baskısı ile işlenmiş ise vb. Gibi).

12. Polis teşkilatında uzmanlaşma

12-1 Her zaman veya sık sık çocuk suçlularla uğraşan ve çocuk suçlarının önlenmesi ile görevli olan polislerin, özel olarak eğitilmesi ve öğretilmesi gerekir. Bu amaçla, büyük şehirlerde özel polis birimleri oluşturulmalıdır.

Yorumlar

Kural 12, çocuk adaletinin icrasında görev alan tüm yasa uygulayıcı memurlara uzmanlık eğitimi verilmesine dikkat çekmektedir. Çocuk adaleti sistemiyle ilk temas noktası polis olduğundan, bilgili olmaları ve uygun davranışta bulunmaları en önemli husustur.

Kentleşme ile suç arasında bileşik bir ilişki olduğundan, özellikle kentlerin hızlı ve plansız ibr şekilde büyümeleri çocuk suçlarındaki artışı körüklemiştir. Bu nedenle, uzman polis birimleri sadece bu standart kurallardaki prensiplerin (kural 1.6 gibi) uygulanması için değil, aynı zamanda

çocuk suçlarının önlenmesi ve kontrolünün geliştirilmesi açısından zorunlu görülmektedir.

13- Tutuklu Yargılama

13-1 Tutuklu olarak yargılamaya en son tedbir olarak başvurulmalı ve süresi mümkün olabildiğince kısa olmalıdır.

13-2 Mümkün olabilen her zaman, tutukluluk yerine yakın gözetim, yoğun bakım, bir aile yanına ya da eğitim evine veya kurumuna yerleştirme gibi alternatif tedbirler kullanılmalıdır.

13-3 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklara Birleşmiş Milletler’ce kabul edilen Mahpusların tretmanı için Minimum Standart Kuralları’nı tanıdığı tüm haklar ve teminatlar tanınmalıdır.

13-4 Tutuklu olarak yargılanmakta olan çocuklar, yetişkinlerden ayrı tutulmalı ve ayrı bir kurumda ya da yetişkinlere mahsus bir kurumun kendilerine ayrılan bir bölümünde barındırılmalıdır.

13-5 Çocuklar tutukluluk sırasında, yaşlarının, cinsiyetlerinin ve kişiliklerinin gerektirebileceği bütün sosyal, kültürel, mesleki, psikolojik, tıbbi, fiziki yardım ve bakımdan bireysel olarak yararlandırılmalıdır.

Yorumlar

Tutuklu yargılama sırasında çocuklar arasında “suçluluğun yaygınlaşması” tehlikesi göz ardı edilmemelidir. Bundan dolayı alternatif tedbirlerden söz edinilmesi önem kazanmaktadır. 13.1 sayılı kural, böyle yapılmak suretiyle çocuğun iyiliği için, tutuklama yerine değişik tedbirlere başvurulmasını teşvik etmektedir.

Tutuklu olarak yargılanan çocuklar, Mahpusların tretmanı için Minimum Standart Kuralları’nı yanı sıra, Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi’8nin özellikle 9. ve 10 uncu maddesinin 2-b ve 3. fıkrasında yer alan bütün hak ve teminatlardan yararlandırılır.

13-4 Sayılı kural, devletlerin bu kuralda belirtilen tedbirlerden başka, yetişkin suçluların çocuklar üzerinde olabilecek olumsuz etkilerine karşı başka tedbirler alınmasını engellemez.

Genç tutukluların çeşitli özel nedenlerden kaynaklanabilecek ihtiyaçlarına yönelik olarak yapılacak olan değişik yardım şekilleri de belirtilmiştir.(örneğin kız ya da erkek olma, uyuşturucu madde ve alkol bağımlılığı, akıl hastalığı ya da tutukluluktan ileri gelen bir rahatsızlık gibi çeşitli nedenler)

Ayrı bir kurum ya da bölümden tutulan çocuk tutukluların çeşitli fiziksel ve psikolojik özellikleri onların sınıflandırılmalarını haklı kılmaktadır. Böylece, kurban olmalarının önlenmesi ve daha uygun yardım alabilmeleri mümkün olabilecektir.

Birleşmiş Milletler Suçun Önlenmesi ve Suçluların Tretmanı Altıncı Kongresi’nde alınan çocuk adaleti standartları hakkındaki 4 sayılı karar, standart kurallarının tutuklu yargılamanın en son tedbir olduğu temel prensibini yansıtmasını ve çocukların, yetişkin hükümlülerden olumsuz etkilenebileceği kurumlarda tutulmamalarını ve bu hususun onların gelişme safhaları bakımından göz önünde tutulmasını vurgulanmıştır.

BÖLÜM III YARGILAMA VE KARAR

Karar vermeye yetkili makam

14-1)Çocuk hakkındaki davada 11. sayılı kural gereğince başka bir yola başvurulmamış ise, yargılamanın yetkili makam tarafından (mahkeme, kurul, konsey vb) dürüst ve adil bir şekilde yürütülmesi gerekir.

14-2) Yargılamalar, çocuğunun anlayabileceği, katılabileceği ve kendisini serbestçe ifade edebileceği bir ortamda ve çıkarlarının en iyi korunacağı bir şekilde yürütülmelidir.

Yorumlar

Hüküm veren makamı, evrensel anlamda tarif edecek olan yetkili makamın ya da kişinin

tanımını yapmak oldukça çordur. “Yetkili makamı” tek veya birkaç hakimli mahkeme ya da heyetlerin veyahut da meslekten veya halktan seçilen sulh mahkemelerinin (örneğin İskoç ve İskandinav sistemlerinde olduğu gibi) ve idari kurulların veya diğer gayri resmi toplumsal ajanslarla uzlaştırma kurullarının başkanlığını yapanlar oluşturmaktadır.

Çocukları yargılama yöntemi, her durumda “kanuni usule göre” prosedürüne tabi olarak kendisi savunmak durumunda olan herkese evrensel biçimde uygulanan minimum standartları izlemelidir. Söz konusu yonteme uygun olarak “Adil ve dürüst yargılama,” masumiyet karinesi, tanık bulundurma ve beyanına başvurma, olağan yasal savunmalar, susma hakkı, temyiz hakkı gibi temel güvenceleri kapsamaktadır.(7.1 sayılı kurala da bakınız).

15- Yasal Temsilci, Aile ve Vasiler

15-1) Çocuklar, yargılanmaları esnasında yasal temsilcileri tarafından temsil edilme ya da ülkesinde böyle bir düzenleme varsa adli yardım için başvurma hakkına sahiptir.

15-2) Aileler veya yasal temsilciler yargılamalara katılma hakkına sahip olmalı ve çocuğun çıkarları için yetkili makam tarafından yargılamaya katılmaları istenebilmelidir. Bununla birlikte, çocuğun çıkarı için duruşmalara katılmamaları için yeterli neden bulunması halinde yetkili makam bu kişilerin yargılamalarda bulunma talebini reddedebilir.

Yorumlar

1.5.1 sayılı kural, Mahpusların Tretmanı İçin Minimum Standart Kurallar’ın 93. maddesi ile aynı terminolojiyi kullanmaktadır. Çocuğa hukuksal yardım sağlanabilmesi için yasal danışmanlık ve adli yardıma ihtiyaç duyulduğundan, 15.2 sayılı kuralda belirtilen, ailelerin ya da yasal temsilcilerin duruşmada hazır bulunma hakları çocuğa genel psikolojik ve duygusal bir yardım, yarılamanın işlevini artıran bir özellikle çocuğun yasal temsilcilerinin yardımından yararlanabilir. (veya bu konuda çocuğun gerçekten güvенеbileceği başka bir şahsi yardım)Ancak ailenin veya vasilerin duruşmalarda bulunması sorun da yaratabilir. Örneğin, çocuğa karşı hasımane bir tutum içerisinde bulunmaları durumunda onların duruşmada hazır bulunmasına engel olunabilmelidir.

16- Sosyal Araştırma Raporları

16-1) Küçük ve önemsiz suçların dışında kalan bütün davalarda, yetkili makamca vereceği kararın adil olmasını sağlamak üzere çocuğun suçu işlemeden önceki yaşam koşulları hakkında ve suçu hangi şartlar altında işlediği hususunda, nihai hükümden önce doğru bir araştırma yapılmalıdır.

Yorumlar

Sosyal araştırma raporları (sosyal raporlar ya da hüküm öncesi raporlar) davaların bir çoğunda önemli ve vazgeçilmez bir yardım sağlar. Yetkili makam, sosyal ve ailevi geçmişi, okul kariyeri, eğitim deneyimleri vb. gibi çocuğa ilişkin konularda bilgi sahibi olmalıdır. Bu amaçla bazı hukuk sistemlerinde mahkemeye veya kurula bağlı sosyal servisler ve personel bulunmaktadır. Denetimli Serbestlik memurları dahil, diğer tüm görevliler de bu işi yapabilirler. Sonuç itibarıyla, yukarıdaki kural, nitelikli sosyal araştırma raporlarının hazırlanabilmesi için nitelikli personele olan gereksinimi ortaya koymaktadır.

17- Yargılama ve Hükümde Yol Gösterici Prensipler

17-1) Yargılamayı yapan makama aşağıdaki prensipler kılavuzluk etmelidir.

(a) Verilecek olan tepki, sadece suçun ağırlığı ve işlendiği koşullarla değil, aynı zamanda çocuğun içinde bulunduğu koşullar ve ihtiyaçlarıyla ve toplumun ihtiyaçlarıyla orantılı olmalıdır.

(b) Çocuğun şahsi özgürlüğüne getirilecek kısıtlamalar, sadece dikkatli bir incelemeden sonra konulmalı ve mümkün olduğunca en az seviyede tutulmalıdır.

(c) Şahsi özgürlükten yoksun bırakma cezasına, çocuğun başka bir kişiye karşı şiddete yönelik ciddi bir suçtan yargılanması veya diğer ciddi suçları işlemeyi alışkanlık haline getirmiş

olması ile başka türlü bir ceza verilmemesi halleri dışında hükmedilmemelidir.

(d) Çocuğun iyiliği, hakkında açılan davada yol gösterici faktör olmalıdır.

17-29 Çocuklar hakkında, işlemiş oldukları hiçbir suç nedeniyle idam cezası verilemez.

17-3) Küçükler bedensel bir cezaya tabi tutulamaz

17-4) Yetkili makam, yargılamaya her zaman ara verme yetkisine sahip olmalıdır.

Yorumlar

Çocuk suçluların yargılanmasında kullanılacak yol gösterici ilkelerin belirlenmesindeki temel güçlük, felsefi anlamda karşılaşılan bazı anlaşmazlıklardan kaynaklanmaktadır. Aşağıda belirtilenlerde olduğu gibi.

(a) Yeniden topluma kazandırmak mı yoksa hak ettiğini buldurmak mı;

(b) Yardım etmek mi yoksa baskı kurmak ve cezalandırmak mı;

(c) Her davanın özelliğine göre mi tepki göstermek yoksa genel toplumu korumak için mi tepki göstermek

(d) Genel olarak caydırma mı yoksa bireysel olarak güçsüz düşürmek mi;

Yukarıda belirtilen yaklaşımlar arasındaki çatışmalar, yetişkinlere oranla çocuklara ilişkin davalarda daha fazladır. Çocuk yargılamalarını karakterize eden nedenlerin ve tepkilerin çeşitliliği yüzünden, bu alternatifler iç içe geçmiş durumdadır.

Bu minimum standart kuralların amacı, çocuk adaletinin icrası için hangi yaklaşımın izlenmesini belirlemek değil, bunlardan uluslararası düzeyde kabul gören prensiplere en yakın olanının tanımlamaktır. Bu nedenle 17.1 sayılı kuralda belirtilen temel hususlardan, özellikle (a) ve (c) alt paragrafları konuya ilişkin bir ortak çıkış makamlarca gereken önem verilirse bunlar, çocuk suçluların temel haklarını, özellikle de kişisel gelişme ve eğitim haklarının korunmasını güvence altına alınabilirler. (kural 5'e de bakınız)

Kural 17.1 (b), katı cezalandırma yaklaşımlarının doğru olmadığını ima etmektedir. Bununla beraber yetişkinlere ilişkin davalarda ve çocukların işlediği ağır suçlarda caydırıcı ve önleyici cezalara hükmetmenin bazı yararları olabilir; ancak, çocuk davalarında, çocuğun geleceğinin ve iyiliğinin korunması, verilecek cezadan önce düşünmesi gereken bir konudur. Birleşmiş Milletler Altıncı Kongresi'nde alınan 8 sayılı karara uygun olarak, 7.1 (b) kuralı çocuğun bazı özel gereksinmelerinin karşılanması ihtiyacını da akılda tutarak, mümkün olduğu kadar hapsedmeye alternatif yöntemlerin kullanılmasını teşvik etmektedir. Bu itibarla, mevcut olan alternatif tedbirlerin tamamen uygulanması veya yeni alternatif tedbirlerin geliştirilmesi önem taşımaktadır. Şartlı salıverme, cezanın ertelenmesi, kurul emirleri ve diğer kararlar gibi denetimli serbestlik (probation) hakları sağlanmalıdır.

Kural 17.1 (c) Çocuk davalarında hapsedmenin, toplumun güvenliğini koruyacak başka bir yol kalmaması halinde uygulanmasını öngören, Altıncı Kongre'de alınan yol gösterici ilkeler ilişkin 4. karara yollama yapmaktadır.

Kural 17.2 de yer alan idam cezasını yasaklayan düzenleme, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 6. maddesinin 5. paragrafıyla uygunluk arz etmektedir.

Bedensel cezayı yasaklayan düzenleme, Uluslararası Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 7. maddesi ile İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı veya Aşağılayıcı Muamele ya da Cezaya Karşı Sözleşme ve Çocuk Haklarına Sözleşmesi Tasarısıyla uygunluk içerisindedir.

Yargılamaya her zaman ara verebilme gücünü tanıyan kural 17.4, yetişkinlere ilişkin davaların aksine çocuk davalarının esaslı bir karakteristiğini ortaya koymaktadır. Yetkili makam her zaman, davada en iyi sonuca varılması için söz konusu müdahaleyi gerektirecek kadar bilgi sahibi olmuş olabilir.

18. Çeşitli Yaptırımlara İlişkin Kararlar

18-1) Mümkün olabilecek en geniş oranda hapsedme tedbirinden kaçınması için, Yargılayan makâmın gerekli esnekliğe sahip olmasını sağlayacak çeşitli yaptırımlar bulunmalıdır. Bazılarına birlikte hükmedilebilecek olan bu yaptırımlar aşağıdakileri kapsamaktadır:

(a) Bakım, rehberlik ve gözetim kararları;

(b) Denetimli Serbestlik;

(c) Kamu hizmetlerinde çalıştırma kararları;

- (d) Mali cezalar, tazminat ve aynen iade;
 - (e) Orta dereceli tretman ve diğer tretman kararları;
 - (f) Grup istişarelerine ve benzeri etkinliklere katılma kararları;
 - (g) Aile yanına, toplumsal yaşam merkezlerine ya da diğer eğitim kuruluşlarına yerleştirme kararları.
 - (h) Benzer diğer kararlar.
- 18-2) Hiçbir çocuk, davasındaki koşullar gerektirmedikçe ailesinin gözetiminden kısmen ya da tamamen ayrılmalıdır.

Yorumlar

Kural 18-1) Çeşitli hukuk sistemlerinde şimdiye kadar uygulanan ve başarılı olduğu ispatlanan bazı önemli yaptırım ve cezaları sıralamaya çalışmaktadır. Bunların tümü başarı vadeden ve gelişmeyi hak eden seçenekler sunmaktadır. Bu kuralda, bazı bölgelerde karşılaşılabilen nitelikli personel sıkıntısı nedeniyle, personele ilişkin ihtiyaçlara değinilmemektedir. Bu bölgelerde personele olan ihtiyacı azaltacak tedbirler denenebilmeli veya geliştirilebilmelidir.

18-1) Sayılı kuralda verilen örnekler her şeyden evvel, alternatif tedbirlerin etkin uygulanabileceği yolunda topluma bir güven ve başvuru yolu sunmaktadır. Toplumsal temle dayalı ıslah bir çok yönüyle geleneksel bir tedbirdir. Bu temelde, ilgili makamlar toplumsal temele dayalı hizmetler sunulmasını teşvik etmelidirler.

18-2) Sayılı kural, Uluslararası Ekonomik, Sosyal, Kültürel Haklar Sözleşmesi'nin 10. maddesinin 2. paragrafına göre, "toplumun doğal ve temel grup ünitesi" olan ailenin önemine dikkat çekmektedir. Ailelerin, çocukların bakımı ve gözetimi konusunda sadece hakları değil sorumlulukları da vardır. Bu nedenle 18.2 sayılı kural, çocukların ailelerinden ayrılmasının ancak en son tedbir olduğu gereğine değinmektedir. Bu zor adıma, sadece dava dosyasında bulunan vakaların açıkça gerektirmesi durumunda başvurulabilir. (örneğin çocuk istismarı)

19. Hapsetmenin Olabildiğince Az Kullanılması

19-1) Çocuğun bir kuruma yerleştirilmesi, daima en son karar ve en az gereken süre için olmalıdır.

Yorumlar

Gelişen kriminoloji, kurumsal tretman yerine kurum dışı tretmanın kullanılmasını savunmaktadır. Kurum içi ve kurum dışı yöntemler arasında başarı bakımından çok fark bulunmakta ya da hiç bulunmamaktadır. Ancak her kurum içi uygulamada birey üzerinde, normal tretman yöntemleri ile üstesinden gelinemeyecek bazı zararlı etkilerin oluşması kaçınılmazdır. Bu durum, özellikle olumsuz etiklerden kolayca zarar gören çocuklar için söz konusudur. Daha ötesi, sadece özgürlükten yoksun kalmak değil, aynı zamanda alışılmış sosyal çevreden kopmak gibi olumsuz etkiler, gelişmelerinin ilk basamağında bulunan çocuklar için yetişkinlerden daha kötü sonuçlara yol açmaktadır.

Kural 19- Kurumsal tretman iki bakımdan kısıtlanmaktadır: bunlar nitelik olarak (son çare) ve zaman olarak (gereken en kısa süre) dir. Bu kural, Birleşmiş Milletler altıncı Kongresi'nde alınan 4 sayılı tavsiye kararının temel yol gösterici ilkelerinden biri olan çocuğun başka çare kalmayan haller dışında hapsedilmemesi ilkesini de yansıtmaktadır. Kural, bu nedenle çocuğun bir kuruma kapatılması durumunda özgürlükten yoksunluğun mümkün olabilen en kısa süreyle sınırlandırılmasını, hapsedilme için gerekli kurumsal düzenlemelerin yapılmasını, suçlar ve kurumlar bağlamında suçlular arasındaki farklılaşmanın akılda tutulmasını öngörmektedir. Gerçekte, kapalı kurumlar yerine açık kurumlara öncelik verilmelidir. Daha ötesi, bu kurumun cezaevi tipinden çok ıslahevi ya da eğitim evi tipi olması tercih edilmelidir.

20. Gereksiz gecikmenin önlenmesi

20. Her dava, başlangıcından itibaren Hiçbir gecikmeye mahal olmaksızın hızla yürütülmelidir.

21.

Yorumlar

Çocuk davalarında usulü işlemlerin hızla yürütülmesi büyük önem taşımaktadır. Aksi takdirde, yargılama ile başarılan iyi gelişmeler ve karar tehlikeye girer. Zaman uzadıkça, yargılama ve kararın birbiriyle ilişkilendirilmesinin gecikmesi küçüğü akli ve psikolojik olarak gittikçe artan zor bir duruma sokar.

21 Kayıtlar

21-1) Çocuk suçlulara ilişkin kayıtlar kesinlikle gizli tutulmalı ve üçüncü kişilerin bilgisine kapalı olmalıdır. Bu kayıtlara giriş, sadece davaya ilişkin kararlar doğrudan ilişkisi bulunan kişiler ile görevi gereği yetkili kılınmış diğer kişilerle sınırlı tutulmalıdır.

21-2) Çocuk suçlulara ilişkin kayıtlar, kendilerinin de sonuç olarak dahil edilebileceği yetişkinlere ait davalarda kullanılmamalıdır.

Yorumlar

Bu kural, çocuk suçlunun çıkarlarıyla kayıtlar veya dosyalar arasında bir denge kurmaya çalışmaktadır.: bunlar polis, savcılık ve çocuk suçlunun yararına olan, suçun kontrolünü geliştiren diğer makamların kayıt ve dosyalarıdır. Maddede sözü edilen “görevi gereği yetkili kılınmış diğer kişiler” genellikle diğerlerinin yanında, araştırmacıları da kapsar.

22- Profesyonellik ve Eğitim İhtiyacı

22-1) Çocuk davalarıyla ilgili bütün personel gerekli mesleki ehliyeti vermek ve sürdürmek amacıyla, mesleki eğitim, hizmet içi eğitim, bilgi tazeleme kursları ve diğer uygun eğitim yöntemleri kullanılmalıdır.

22-2) Çocuk adaleti personeli, çocuk adaleti sistemi ile ilişkide bulunan çocukların çeşitliliğini yansıtmalıdır. Çocuk adaleti organlarında kadınların ve azınlıkların eşit oranda temsil edilmesi için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Karar vermeye yetkili otoriteler, çok farklı geçmişlere sahip olabilirler, (ortak hukuk sistemini benimseyen Birleşik Krallık, Kuzey İrlanda ve etkisindeki diğer bölgelerdeki majistra hakimler; Roma hukuku sistemini benimseyen ülkelerde ve etkisindeki diğer bölgelerdeki hukuk eğitimi almış hakimler; ve başka bir yerlerdeki halk arasından atanmış hakim ve jüriler, toplum ağırlıklı kurullar vb. gibi) Bütün bu otoritelerin hukuk, sosyoloji, psikoloji, kriminoloji ve davranış bilimleri konusunda en az eğitimi almış olmaları gereklidir. Bu husus, yetkili makamın bağımsız olması ve özel bir mahkeme olması kadar önemlidir.

Sosyal hizmet uzmanları ve Denetimli Serbestlik memurları için, çocuklarla ilgili fonksiyonları yerine getirme konusunda uzmanlık eğitimi almış olma önkoşullunun aranması uygun olmayabilir. Bu yüzden, verilecek olan mesleki eğitimde görev için gerekli en az nitelikler verilmelidir.

Mesleki niteliklere sahip olma, çocuk adaletinin tarafsız ve etkili icrasının sağlanması için esaslı bir unsurdur. Buna paralel olarak, personelin işe alınması meslekte ilerlemesi ve mesleki eğitimin geliştirilmesi ile mesleki fonksiyonlarını en iyi şekilde yerine getirebilmesi için uygun vasıtalarla donatılması gereklidir.

Çocuk adaletinin icrasında tarafsızlığın sağlanabilmesi için, çocuk adaleti personelinin seçimi, atanması ve meslekte ilerlemesi bakımından her hangi bir siyasal, sosyal, ırksal, dinsel, kültürel, cinsiyet ya da her türlü başka ayırmadan kaçınılmalıdır. Bu husus Birleşmiş Milletler Altıncı Kongre'since tavsiye edilmiştir. Daha da ötesinde, Altıncı Kongre üye devletlere, kadın personelin çocuk adaletinin icrasında eşit bir muameleye tabi tutulmasının sağlanmasını; ve onların işe alınması, eğitilmesi ve meslekte ilerlemelerinin kolaylaştırılması çağrısında bulunmuştur.

IV. BÖLÜM KURUM DIŞI İYİLEŞTİRME

23- Kararın Etkin İnfazı

23-1) Yukarıda kural 14.1 de belirtildiği gibi, yetkili makamın kendisinin ya da koşulların gerektirebileceği başka bir yetkili makamın verdiği kararların etkin olarak infazı için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

23-2) Söz konusu düzenlemeler, yetkili makama verdiği kararları gerekli gördüğu zaman deđiŐtirmesi gücünün verilmesini de kapsamalıdır. Bu takdirde kararlardaki deđiŐikliđin, bu kurallarda öngörülen prensiplere uygun olarak belirlenmesi gerekir.

Yorumlar

Dava sonunda verilen kararlar, yetişkinlere ilişkin davalardan daha fazla, suçlunun yaşamını uzun bir süre etkilemek niyetindedir. Bu nedenle, kararı veren yetkili makam veya nitelikleri itibariyle yetkili makama eşit olan ve kararın verilmesine etkili olan bağımsız organlar (Şartla tahliye kurulu, Denetimli Serbestlik bürosu, gençlik refah kurumları ve diğerleri gibi) verilen kararın infazını izlemelidirler. Bazı ölkelerde cezanın infazını izlemekle görevli bir hakim bulunmaktadır.

Yetkili makamın oluşumu, güçleri ve fonksiyonları esnek olmalıdır; Bunlar, verilen kararların geniş bir kabul görmesini sağlamak amacıyla 23. Kuralda genel hatlarıyla açıklanmıŐtır.

24- Gerekli Yardımın Sağlanması

24-1) Çocuğun rehabilitasyonunu kolaylaştırmak amacıyla, yargılamanın her aşamasında yerleştirme, eğitim ya da meslek eğitim, iş bulma ve her tür başka yardım gibi pratik ve katkısız yardımların sağlanması için çaba gösterilmelidir.

Yorumlar

Çocuğun iyileŐtirilmesinin ilerletilmesi, en çok önem verilmesi gereken bir konudur. Bu itibarla, 24. kural rehabilitasyon çalışmaları sürecinde, çocuğun en çıkarına olabilecek her türlü imkan, hizmet ve diğer yardım ve kolaylıkların sağlanması gereğini vurgulamaktır.

25- Gönüllülerin ve Diğer Sivil Toplum Servislerinin Harekete Geçirilmesi

25-1) Gönüllü kişiler ve kuruluşlar, mahalli kurumlar ve diğer toplumsal kaynaklara, mümkün olabildiğince aile birliği içerisinde tutmak suretiyle, çocuğun sosyal rehabilitasyonuna etkin katkıda bulunmak üzere çağrı yapılmalıdır.

Yorumlar

Bu kural çocuk suçluların, yeni bir çevreye uygun rehabilitasyonları için yapılması gerekli tüm çalışmaları yansıtmaktadır. Yetkili makamın emirlerinin etkin olarak yerine getirilmesi isteniyor ise bu takdirde toplumsal işbirliği zorunludur. Özellikle gönüllüler ve gönüllü servisler değerli kaynaklardır. Fakat hala bunlardan yeterince yararlanılmamaktadır. Bazı durumlarda eski hükümlülerle (uyuşturucu müptelası olanlar dahil) işbirliği de önemli yararlar sağlayabilir.

Kural 25., bu minimum standartların 1.1 ile 1.6 sayılı kurallarında belirtilen prensipleri yansıtmakta ve Uluslararası Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi'nin ilgili hükümlerini takip etmektedir.

V. BÖLÜM KURUM İÇİ İYİLEŞTİRME

26. Kurum İçi İyileştirmenin Amaçları

26-1) Kurumlara yerleştirilen çocukların eğitim ve iyileştirmesinin amacı, onların toplumda yapıcı ve üretken roller üstlenmelerine yardımcı olmak için, bakım, koruma, eğitim ve mesleki beceriler elde edebilmelerini sağlamaktır.

26-2) Kurumlarda çocuklara, yaşları, cinsiyetleri ve kişilikleri itibarıyla gerekebilecek ve tamamen gelişmelerinin yararına olabilecek sosyal, kültürel, mesleki, psikolojik, tıbbi ve fiziki yardım sağlanmalıdır.

26-3) Kurumlarda, çocuklar yetişkinlerden ayrılmalı; ya ayrı kurumlarda, ya da yetişkinlerin de barındırıldığı kurumların ayrı bölümlerinde tutulmalıdırlar.

26-4) Kurumlarda bulunan kız çocuğu suçluların kişisel ihtiyaçlarına ve sorunlarına özel itina gösterilmelidir. Bunlara Hiçbir şekilde çocuk erkek suçlulara gösterilenden daha az bakım, koruma, yardım ve tretman sağlanamaz.

26-5) Kurum içi tretmana tabi tutulan çocukların çıkarı ve iyiliği için, ailelerinin ya da yasal temsilcilerinin ziyaret hakkı olmalıdır.

26-6) Çocuğun kurumdan eğitsel bir dezavantajla tahliye edilmesine yol açılmaması için, uygun bir akademik ya da mesleki eğitim alabilmesi amacıyla bakanlıklar ya da daireler arasında işbirliği tesis edilmelidir.

Yorumlar

Kural 26-1 ve 26.2 de belirtilen kurum içi tretman her sistem ve kültür tarafından kabul edilebilir. Bununla birlikte, henüz her sisteme ulaşmamışlardır ve bu konuda yapılması gereken pek çok iş bulunmaktadır.

Tıbbi ve psikolojik yardım ve bakımın, özellikle kuruma alınmış uyuşturucu madde bağımlısı, saldırgan ve akıl hastası genç kimseler için son derece önemlidir.

Kural 26-3 de belirtilen, kurumsal ortamda çocukların iyiliğinin korunması ve yetişkinlerden gelecek olumsuz etkilerin önlenmesi hususu, Altıncı Kongre'de alınan 4. sayılı tavsiye kararının temel yol gösterici prensiplerinden biriyle uyum içerisindedir. Söz konusu kural, devletlerin yetişkinlerden gelecek olumsuz etkilere karşı, en az kuralda sayılan tedbirler kadar etkili olabilecek başka önlemler almasına engel olmaz.

Kural 26-4) Altıncı Kongre tarafından da işaret edildiği gibi, genellikle erkek suçlulara oranla, bayan suçlulara daha az özen gösterildiğini açığa vurmaktadır. Özellikle altıncı kongrenin 9 sayılı tavsiye kararı, ceza yargılaması sürecinin her aşamasında kadın suçlulara haklı davranılması ve cezaevlerindeki özel problemlerine ve ihtiyaçlarına özel önem verilmesi çağrısında bulunmuştur. Daha da ötesi, bu kural, Ceza adaletinin icrasında eşit muamele çağrısında bulunan altıncı kongrenin Caracas bildirgesinin, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi bildirgesinin ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi sözleşmesinin ışığı altında dikkate alınmalıdır.

Ziyaret hakkı, (kural 26.5) bu minimum standart kuralların 7.1, 10.1, 15.2, 18.2 sayılı kurallarından kaynaklanmaktadır. Bakanlıklar ve daireler arasındaki işbirliği ise, (kural 26.6) kurumsal tretman ve eğitimin genel kalitesinin yükseltilmesi için özel bir önem taşımaktadır.

27. Birleşmiş Milletler Tarafından Kabul Edilen Mahpusların İyileştirilmesi İçin Minimum Standart Kurallar'ın Uygulanması

27-1) Yargılanmayı bekleyen tutuklular da dahil olmak üzere, çocuk suçluların tertmanına ilişkin olduğu ölçüde, kurumlarda barındırılan bütün çocuk suçlulara Mahpusların İyileştirilmesi için Minimum Standart Kurallar ve ilgili tavsiye kararı uygulanabilmelidir.

27-2) Çocukların yaş, cinsiyet ve kişiliklerinin gerektirdiği çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla, Minimum Standart Kurallar'da yer alan ilgili prensiplerin mümkün olabilen

en geniş oranda uygulanması için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Mahpusların Tretmanı için Minimum Standart Kurallar, Birleşmiş Milletler’ce bu alanda yürürlüğe konulan belgelerden ilkidir. Bu kuralların dünya çapında bir etkiye sahip olduğu konusunda genel bir mutabakat vardır. Hala, insani uygulamaların vaka olmaktan çok özlem olduğu ülkeler bulunmasına rağmen, söz konusu Minimum Standart Kurallar, ceza infaz kurumlarının insancıl ve eşit bir anlayışla yöneltmesine etkili olmaya devam etmektedir.

Mahpusların Tretmanı için Minimum Standart Kurallar’da çocuk suçluları da içine alan temel koruma prensipleri; (barınma, fiziki koşullar, yataklar, giyinme, şikayet ve talepler, dış dünya ile ilişkiler, yiyecek, tıbbi bakım, dini hizmetler, yaşlara göre ayırım, personel, çalışma vd.) disiplin ve cezalandırma ile tehlikeli suçlulara uygulanacak kısıtlamalar yer almaktadır. Çocuk Adaletinin İcrası İçin Minimum Standart Kurallar çerçevesinde, Mahpusların Tretmanı İçin Minimum Standart Kurallar’ın çocuk suçluların tutulduğu kurumların karakteristik özelliklerine göre değiştirilmesi doğru olmaz.

Kural 27, kurumlarda tutulan çocuk suçluların zorunlu ihtiyaçlarının (kural 27.1) yanı sıra yaş, cinsiyet ve kişiliklerinin (kural 27.2) gerektirdiği çeşitli özel ihtiyaçlarına da odaklanmaktadır. Böylece kural 27, amaçları ve kapsamı bakımından Mahpusların Tretmanı İçin Minimum Standart Kurallar’ın ilgili hükümleri ile kendi arasında ilişki kurmaktadır.

28. Şartlı Tahliyenin Derhal ve Geniş Anlamda Uygulanması

28-1) Bir kurumdan şartla tahliye edilme, yetkili makam tarafından mümkün olan en geniş oranda uygulamalı ve bu hak mümkün olabilen en erken zamanda verilmelidir.

28-2) Kurumlardan şartla tahliye edilmesine karar verilen çocuklar, yetkili bir makamın yardım ve gözetimi altında bulundurulmalı ve kendilerine toplumsal destek sağlanmalıdır.

Yorumlar

Şartlı tahliye kararı, kural 14.1 de belirtilen yetkili makam ya da başka bir makam tarafından verilebilir. Bu durumda “yetkili makam” dan daha çok, “uygun ve doğru” makamı referans almak yeterli olacaktır.

Koşullar elverdiğince şartlı tahliye, verilen cezanın tümü için tercih edilmelidir. Rehabilitasyona tatmin edici bir şekilde cevap verdiği anlaşılan ve hapsedildiği dönemde tehlikeli addedilen suçlular bile uygun görülen her zaman şartla tahliye edilebilir. Denetimli Serbestlik gibi gözetim altında bulundurulmak koşuluyla şartla tahliye yetkili makamın kararında belirlenen bir süre için “iyi hal gösterme”, “toplumsal programlara katılma” ve “yarı yol evlerinde kalma” gibi koşulların tatminkar bir şekilde yerine getirilmesi şartına bağlı olarak uygulanabilir.

Suçluların bir kurumdan şartlı tahliye edilmesi durumunda, kendilerine bir Denetimli Serbestlik memurunun ya da bir başka görevlinin yardım ve gözetimi sağlanmalı (özellikle denetimli serbestliğin henüz kabul edilmediği yerlerde) ve toplumsal destek teşvik edilmelidir.

29- Yarı Kurumsal Düzenlemeler

29.1 Yarı yol evleri, eğitim evleri, gündüz eğitim merkezleri ve diğer uygun yerler gibi çocuğun toplumla doğru bir şekilde bütünleşebilmesine yardımcı olabilecek yarı kurumsal düzenlemelerin kullanımı için çaba sarf edilmelidir.

Yorumlar

Kurumsal bir tretman döneminden sonra bakımın önemi göz ardı edilmemelidir. Bu kural, bir yarı kurumsal düzenlemeler ağının oluşturulmasının gerekliliğini vurgulamaktadır.

Kural, aynı zamanda, topluma yeniden katılacak olan çocuk suçluların çeşitli ihtiyaçlarının karşılanması için oluşturulan servis ve tesisler ile toplumla başarılı bir biçimde bütünleşmeleri için önemli bir adım olan rehberlik ve yapısal desteğin sağlanmasına olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

VI. BÖLÜM

ARAŞTIRMA, PLANLAMA, POLİTİKA BELİRLEME VE DEĞERLENDİRME

30. Planlama, Politika Belirleme ve Değerlendirmenin Temeli Olarak, Araştırma

30-1) Etkili planlamaya ve politika belirlemeye temel teşkil edecek, gerekli araştırmanın organize edilmesi ve geliştirilmesi için çaba sarf edilmelidir.

30-2) Çocuk suçluluğunun ve çocuk suçlarının meyli, problemleri ve nedenlerinin yanı sıra hapsedilmiş olan çocukların çeşitli özel ihtiyaçlarının periyodik olarak gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi için çaba gösterilmelidir.

30-3) Çocuk adaletinin icrası sistemi içerisinde düzenli bir araştırma ve değerlendirme mekanizması kurularak, ilgili bilgi ve verilerin toplanması ve analiz edilmesi suretiyle, çocuk adaleti sisteminin geliştirilmesi ve yenilenmesi için gerekli çabalar gösterilmelidir.

30-4) Çocuk adaletinin icrasına ilişkin hizmetlerinin verilmesi, ulusal kalkınma çabalarının ayrılmaz bir parçası olarak, sistematik bir şekilde planlanmalı ve uygulanmalıdır.

Yorumlar

Bilgiyle beslenen bir çocuk adaleti politikasının temeli olarak kullanılan araştırmanın, bilgi ve uygulamaların güncelleştirilmesi ve çocuk adaleti sisteminin sürekli ilerlemesi ve gelişmesi için önemli bir mekanizma olduğu konusunda geniş bir mutabakat vardır. Çocuk adaletinde, özellikle araştırma ve politika arasındaki karşılıklı geri beslenme çok önemlidir. Gençlerin yaşam tarzı ile çocuk suçlarının profili ve boyutlarındaki hızlı ve şiddetli değişimler nedeniyle çocuk suçluluğuna verilen toplumsal ve adli cevap demode ve yetersiz olmalıdır.

Bu yüzden kural 30, çocuk adaletinin icrasında politika belirlenmesi ve uygulanması sürecinde, araştırmayı sistemin bir parçası olarak gören standartlar koymaktadır. Söz konusu kural, mevcut planların düzenli olarak gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesine ve planlamanın, genel gelişme hedeflerinin geniş kapsamı içerisinde yapılmasına duyulan ihtiyaca dikkat çekmektedir.

Çocukların ihtiyaçlarının ve çocuk suçluluğunun eğilimi ve sorunlarının sürekli bir değerlendirmeye tabi tutulması, uygun politikaları belirleme yöntemlerinin geliştirilmesi ve hem resmi hem de gayri resmi düzeylerde uygun müdahalelerde bulunulması bir ön zorunluluktur. Bu bağlamda, sorumlu makamlarca, bağımsız kişi ve kuruluşlarca yapılacak araştırmalar kolaylaştırılmalı ve sadece sistemi ile ihtilafa düşen çocukların değil, tüm çocukların görüşlerinin alınması ve hesaba katılması alınması faydalı olabilir.

Planlama yöntemi, özellikle gerekli hizmetlerin verilmesi bakımından daha etkili ve daha adil bir sistem kurulması gereğini vurgulamalıdır. Bu sonuca ulaşmak için, çocukların özel ihtiyaç ve sorunlarının geniş alanlı, düzenli ve anlaşılabilir bir değerlendirmeye tabi tutulması ve açık seçik önceliklerinin tanımlanması gereklidir. Bu bağlamda, hazırlanan programların uygulanması ve izlenmesi bakımından, özel yöntemler geliştirilmesi için yararlı olacak toplumsal destek ve alternatif uygulamalar da dahil olmak üzere, mevcut kaynakların kullanımı hususunda bir koordinasyon sağlanmalıdır.